

Порядок проведення операцій на фондовій біржі полягає укладається усно або по телефону), здійсненні взаєморозрахунків, виконанні угоди. Угоди, укладені на біржі, обов'язково реєструються біржею або професійним учасником біржової торгівлі, який має на це право.

Переважає більшість біржових операцій має невиробничий характер і орієнтована на отримання спекулятивного прибутку від використання постійних коливань курсів цінних паперів. Існує тільки одна біржова операція, яку можна вважати виробничою, - це розміщення нових цінних паперів. Через біржу може бути проведений також продаж акцій з контрольної позиції або продаж акцій, випущених раніше, у вигляді контрольного пакета в кількості, достатній для зміни контролю над компанією. Допускається закриті розміщення акцій, які випускаються додатково до випущених раніше і вже включених до біржового списку. Якщо кількість додаткових акцій становить більш як 25% акцій, що вже перебувають в обігу, біржа може вимагати згоди акціонерів компанії на закриті розміщення акцій. Біржа може також вимагати від покупців акцій зобов'язання не перепродавати акції протягом певного періоду часу.

Широке впровадження комп'ютерних технологій у біржовій торгівлі привело до того, що певна кількість біржових операцій виконується в автоматичному режимі. Зручна і швидкодіюча система комп'ютерного укладення угод, що в цілому сприяє підвищенню ефективності біржового ринку, іноді відіграє негативну роль в моменти втрати біржею рівноваги в результаті спекулятивних операцій. Крім стандартних послуг по операціях з цінними паперами, фондові біржі забезпечують учасників операцій на фондовому ринку оперативною та аналітичною інформацією про стан фондового ринку та тенденції його розвитку. До 30% доходів бірж становлять доходи від надання інформаційних послуг.

За останні роки різко зріс обсяг біржових операцій. Однією з причин різкого збільшення кількості трансакцій на біржі стали зміни в складі інвесторів. Якщо раніше більшість угод укладалась на користь малих інвесторів, то сьогодні близько 70% щоденних угод пов'язані з великими інституційними інвесторами - інвестиційними та страховими компаніями, пенсійними фондами тощо. Подальший розвиток біржової торгівлі приводить до розмивання принципів визначеності місця, часу та публічності. Комп'ютеризація і телекомунікації разом з лібералізацією фондового ринку сприяють глобалізації ринку і його дії практично безперервно. Збільшується кількість учасників, зникає відмінність між біржовим та позабіржовим ринком.

Список використаних джерел:

1. Біржова діяльність: Підручник для студ. вузів. - К. : ЦУЛ, 2009. - 261, с.
2. Бралатан В. П. Розвиток біржового ринку в Україні // Економіка АПК. - 2010. - № 2. - С.126-129
3. Дудорова К. Біржові операції як різновиди алеаторних договорів // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 4. - С. 7-10
4. Сохацька О. М. Біржова справа: Підручник. - Тернопіль : Катрт-бланш, 2009. - 602 с.

Сучасний стан ринку цінних паперів: проблеми та перспективи

Ключник Т. П., студент 4 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент **Грущенко О.А.**

Ринок цінних паперів (фондовий ринок) є однією з найважливіших частин економіки будь-якої країни, в тому числі і України. Незважаючи на те, що ринок цінних паперів в Україні почав своє становлення з 1991 року, він все ще перебуває в стадії формування, якій властивий пошук форм та інструментів, що визначають норми поведінки основних учасників обміну специфічного товару - цінних паперів.

Сутність ринку цінних паперів та особливості його розвитку в Україні неодноразово досліджувалися вітчизняними науковцями. Зокрема, теоретичні і практичні питання розвитку ринку цінних паперів досліджують С. Липилина, В. Чернишук, І. Кривов'язюк, Ю. Лисенков, О. Мендрул, М. Самбірський, О. Мозговий, В. Оскольський, В. Савченко. Проте ринок цінних паперів України постійно змінюється, що породжує певні проблеми, відкриває перед ним нові перспективи. Саме тому дослідження обігу цінних паперів в нашій країні є постійно актуальним, а особливо - на сучасному, інтеграційно спрямованому в світовий простір етапі розвитку економіки України.

Актуальним на сучасному етапі розвитку біржового ринку в Україні є створення єдиної національної системи котирування та обліку цінних паперів. Але функціонування такої системи не повинне заперечувати існування, крім Національної фондової біржі, інших бірж (наприклад, у Франції цінні папери котируються в єдиній системі бірж, а зберігаються й обліковуються в одному національному депозитарії; у США є 7 фондових бірж і єдина система котирування полягає в тому, що відповідними цінними паперами торгують на відповідних біржах; більшість країн має по одній фондовій біржі та одному національному депозитарію) [1, с.44-51].

Провідними елементами вітчизняного біржового ринку є єдина Національна фондова біржа, єдиний кліринговий банк і єдиний Центральний депозитарій. Забезпечують розвиток вітчизняного біржового ринку, крім провідних фінансових інститутів, й інші інституційні елементи.

Для допуску до обігу та котирування на фондовій біржі цінні папери мають пройти процедуру лістингу - включення до списку цінних паперів, що вже котируються на біржі. Основними критеріями при прийнятті рішення про включення акцій певної компанії до списку та допуску до котирування на біржі є ступінь інтересу інвесторів до цієї компанії, місце компанії в галузі та її стабільність, належність компанії до галузі, що розвивається, перспективи, які дають змогу і надалі зберігати свої позиції на ринку. Включення цінних паперів до лістингу підвищує престиж корпорації та ступінь ліквідності її цінних паперів, допомагає корпорації зберігати на ринку гідну конкуренту позицію та сприяє встановленню справедливого ціноутворення в результаті котирування.

Котирування полягає у визначенні курсів цінних паперів через зосередження попиту та пропозиції, зіставлення лімітів цін замовлень на купівлю і продаж цінних паперів та встановленні оптимальної ціни, при

якій виконується найбільша кількість замовлень, здійснюється найбільший обіг цінних паперів [2, с29-31].

Розрізняють фіксингове котирування, або простий аукціон, та безперервне котирування, або безперервний аукціон. При фіксинговому котируванні замовлення на купівлю-продаж цінних паперів збираються брокерами і подаються на біржу перед проведенням котирування. При цьому вони попередньо укладають з брокерами договір на обслуговування і гарантують оплату куплених цінних паперів або передають брокеру цінні папери, що пропонуються до продажу. Брокери виконують замовлення клієнтів і після цього проводять кліринг та розрахунки за угодою.

За другою схемою дилер скуповує цінні папери у продавця і від свого імені продає покупцеві. Оформлення цінних паперів різних інвесторів на ім'я брокера в багатьох випадках полегшує процедуру кліринга. Якщо, наприклад, покупець і продавець акцій є клієнтами одного брокера і зареєстрували цінні папери на ім'я брокера, ім'я власника акцій у результаті купівлі-продажу не змінюється. У результаті котирування встановлюється єдина ціна, за якою виконуються всі заявки і яку називають ціною дня. Як правило, протягом одного біржового дня відбувається одне котирування. Момент встановлення єдиної ціни називають фіксингом.

В Україні сьогодні не існує єдиної системи котирування цінних паперів, торги проводяться окремо, переважно на п'ятьох біржах: Українській фондовій біржі, Київській міжнародній фондовій біржі, Донецькій фондовій біржі, Придніпровській фондовій біржі, а також на фондовій секції Української міжбанківської валютної біржі (державними цінними паперами) [3, с178-182].

Переважна більшість біржових операцій має невиробничий характер і орієнтована на отримання спекулятивного прибутку від використання постійних коливань курсів цінних паперів. Існує тільки одна біржова операція, яку можна вважати виробничою - це розміщення нових цінних паперів. Через біржу може бути проведений також продаж акцій з контрольної позиції або продаж акцій, випущених раніше, у вигляді контрольного пакета в кількості, достатній для зміни контролю над компанією. Допускається закриті розміщення акцій, які випускаються додатково до випущених раніше і вже включених до біржового списку.

Для подальшого ефективного розвитку фондового ринку в Україні слід здійснити ряд позачергових заходів, а саме: 1) вдосконалити законодавчу базу; 2) підвищити роль держави на фондовому ринку. Одним із основних елементів державного регулювання ринку цінних паперів є контроль за діяльністю емітентів, професійних учасників ринку, фондових бірж та самоврядних організацій, спрямованих на виявлення й своєчасне попередження порушень законодавства на ринку цінних паперів; 3) створити сприятливі умови для реалізації прав інвесторів на придбання цінних паперів на міжнародних фондових ринках; 4) розглянути питання щодо зміцнення системи державного регулювання та нагляду; 5) забезпечити захист прав інвесторів та споживачів фінансових послуг, використовуючи розкриття інформації учасниками фінансового ринку на основі загальноприйнятих принципів,

міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і аудиту, недопущення зловживань з боку фінансових посередників та професійних учасників ринку [4]; 6) стимулювати розвиток інвестиційних фондів та недержавних пенсійних фондів (НПФ) шляхом: перегляду чинного законодавства, що регулює діяльність зазначених суб'єктів, здійснення реформ, необхідних для удосконалення інфраструктури ринку; 7) забезпечувати зосередження торгівлі цінними паперами тільки на організаційно оформленому біржовому та позабіржовому ринках; 8) вдосконалити систему спеціалізованих організацій інфраструктури фондового ринку, зокрема національного депозитарію, зберігачів цінних паперів та розрахунково- клірингових установ; 9) створити сприятливі умови для обігу цінних паперів іноземних емітентів на території України і цінних паперів резидентів за її межами; 10) поліпшити механізм залучення вільних коштів суб'єктів господарювання через систему внутрішніх місцевих позик; 11) збільшити капіталізацію, ліквідність та прозорість фондового ринку шляхом: розширення пропозиції цінних паперів з високими інвестиційними характеристиками, покращення інформаційної прозорості фондового ринку, вдосконалення принципів функціонування фондового ринку та впровадження нових видів фондових інструментів, сприяння розвитку та становленню потужних інституційних інвесторів; 12) здійснити податкове та валютне стимулювання фондового ринку шляхом: удосконалення та оптимізації режиму валютного регулювання операцій з цінними паперами, формування сприятливого податкового клімату для учасників ринку.

Аналіз основних показників, які визначають стан фондового ринку, показав, що сучасний ринок цінних паперів України характеризується надзвичайно високим ступенем фрагментації, обмеженістю ліквідності та різноманітності видів цінних паперів. Це, в свою чергу, є основними перешкодами до майбутнього розвитку фондового ринку та ринку капіталу в цілому. Але, незважаючи на всі недоліки, ринок цінних паперів має потенційні можливості для подальшого розвитку, а особливо це стосується ринку державних цінних паперів. Тому наступним етапом може бути дослідження перспектив розвитку ринку державних цінних паперів в Україні з урахуванням міжнародного досвіду

Список використаних джерел:

1. Богатов А.О. Місце фондового ринку в структурній перебудові економіки / А.О. Богатов // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2010. - №1. - с. 44-51.
2. Боринець С.Я. Економічна природа та призначення державних цінних паперів / С.Я. Боринець, Л.В. Могилко // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 13. - с. 29-31.
3. Вівчар О.Й. Сучасні тенденції розвитку ринку цінних паперів в Україні / О.Й. Вівчар // Науковий вісник НЛТУ України - 2011. - №219. - с. 178-182
4. Бочуля Д.В. Проблеми і перспективи розвитку фондового ринку України [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://libiof.cot/en\\$te/rp^pbp?пеш8i4=1352](http://libiof.cot/en$te/rp^pbp?пеш8i4=1352).

Товарні біржі та економічні умови їх розвитку

Пащенко О.П., студент 4 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент *Грущенко О.А.*